

Advies

Conceptnota slimme meters

Brussel, 28 september 2012

Adviesvraag: Conceptnota Slimme Meters

Adviesvrager: Freya Van den Bossche, Vlaams minister van Energie, Wonen, Steden en Sociale Economie

Ontvangst adviesvraag: 25 juli 2012

Adviestermijn: tot 1 oktober 2012

Decretale opdracht: SERV-decreet 7 mei 2004 art. 20 (SAR-functie)

Goedkeuring dagelijks bestuur SERV: 28 september 2012

Goedkeuring/bekrachtiging raad: 10 oktober 2012

Het advies kwam tot stand in samenwerking met MINA die het goedkeurde(n) op 27 september 2012

Mevrouw Freya Van den Bossche
Vlaams minister van Energie, Wonen, Steden en
Sociale Economie
Martelaarsplein 7

B-1000 BRUSSEL

contactpersoon

Mohamed Al Marchohi
mamarchohi@serv.be
Annemie Bollen
abollen@serv.be

ons kenmerk

SERV_BR_20120928_slimme_meters_mamit

Brussel

28 september 2012

Conceptnota slimme meters

Mevrouw de minister,

Hierbij vindt u het advies van de SERV en de Minaraad over de 'Conceptnota Slimme Meters'. In dit advies appreciëren de raden de beslissing van de Vlaamse regering om niet over te gaan tot een volledige uitrol en om over het vervolgtraject inzake de ontwikkeling van slimme netten in Vlaanderen een consultatie te organiseren.

Niettemin zijn volgens de raden in dit vervolgtraject twee zaken cruciaal.

Ten eerste moet het slimme meterdebat kaderen in en voorafgegaan worden door een ruimer debat over het toekomstige energiesysteem. Dat is immers bepalend voor de plaats van de slimme netten en eventueel slimme meters hierin. De raden vragen dan ook het debat hierover te versnellen en om alternatieven voor de diverse functies van slimme meters te bekijken.

Ten tweede vragen de raden om de aangekondigde nieuwe kostenbatenanalyse grondig voor te bereiden en hierover tijdig te consulteren.

Uiteraard zijn wij bereid tot nadere toelichting indien u dat wenst.

Hoogachtend

Karel Van Eetvelt
Voorzitter SERV

Walter Roggeman
voorzitter Minaraad

Advies

1. Situering

In dit advies formuleren de SERV en de Minaraad hun bemerkingen bij de **conceptnota** 'slimme meters', die de **Vlaamse regering** op 15 juni 2012 goedkeurde. Met deze nota besliste de Vlaamse regering om

- **Niet** over te gaan tot een **algemene uitrol** van slimme meters in Vlaanderen omwille van de grote onzekerheid over het resultaat¹.
- Deze beslissing ook bij de Europese Commissie te bepleiten, meer bepaald door de conceptnota over te maken aan ENOVER, het energie-overlegorgaan tussen de federale overheid en de gewesten, als Vlaamse bijdrage aan het rapport dat België voor 3 september 2012 aan de **Europese commissie** moet voorleggen inzake de uitrol van slimme meters (zie kader).
- De kosten-batenanalyse voor slimme meters in Vlaanderen voor te leggen aan het Vlaams Parlement, zoals decretaal vereist.
- De energieminister te gelasten een bepaald **vervolgtraject** voor slimme meters en slimme netten op te zetten.

De conceptnota geeft zelf een korte situering van de Europese richtsnoeren en verplichtingen en beschrijft verder de kenmerken van de kostenbatenanalyse, de organisatie van de Europese verplichting op Belgisch niveau, de resultaten van de VREG-rapporten, de reacties op deze rapporten en de proefprojecten van de netbeheerders. Ook stipfelt de conceptnota het **vervolgtraject** uit voor de voorbereiding van de beslissing tot invoering van slimme meters. Dat vervolgtraject omvat:

- De uitvoering van een **nieuwe kostenbatenanalyse** die rekening houdt met de bemerkingen van de stakeholders en met de resultaten van de proefprojecten.
- Ev. de opstelling van een **kader voor het gebruik van de data** van het pilotproject.
- Vastlegging door de VREG van een minimale **lijst van functionaliteiten** voor de slimme meters en van mogelijke **scenario's van kostenverdeling**, met betrokkenheid van de stakeholders via de werkgroep Markt van het beleidsplatform.
- Nader **onderzoek naar de relatie tussen slimme meters en slimme netten** door de VREG, begeleid door de werkgroep Netten van het beleidsplatform.

¹ Die onzekerheid is het gevolg van:

- De grote variatie in de uitkomst van de kosten-batenanalyse, op een totale investeringskost van 2 miljard euro
- De pertinente vragen die gesteld zijn bij de aannames van de KBA
- Het feit dat de proefprojecten van de netbeheerders nog niet afgerond zijn en dus nog niet de nodige informatie hebben opgeleverd, meer bepaald met betrekking tot de effecten op het energieverbruik
- De vaststelling dat er nog geen afdoend antwoord is geformuleerd op de vraag hoe kan worden vermeden dat kosten en baten ongelijk worden gespreid
- Het feit dat de markt voor slimme meters nog niet rijp is en de kostprijs de komende jaren misschien nog aanzienlijk kan dalen.

De conceptnota werd op 24 juli 2012 ter **advisering** aan de SERV en de Minaraad voorgelegd. De adviestermijn loopt tot 1 oktober 2012. Met deze conceptnota wil de Vlaamse regering ook voldoen aan de decretale verplichting om voor 3 september 2012 de kostenbatenanalyse aan het Vlaams parlement over te maken. Het vervolgtraject werd tevens op het plenaire beleidsplatform slimme netten en meters van de VREG op 25 juni 2012 toegelicht.

Verplichte rapportage over uitrol slimme meter aan Europa

De derde Europese Elektriciteitsrichtlijn schrijft voor dat de lidstaten vóór 3 september 2012 een kostenbatenanalyse moeten uitvoeren voor de uitrol van slimme meters. De **kosten-batenanalyse (KBA)** is niet verplicht, maar als ze niet plaatsvindt moet 80% van alle afnemers een slimme meter hebben in 2020. België moet één kosten-batenanalyse voorleggen. Een werkgroep binnen ENOVER, het overlegplatform tussen de federale overheid en de gewesten over energie, bereidt dit **Belgisch rapport** voor op basis van de verschillende KBA's, andere evaluatie-elementen en de daaruit resulterende standpunten van de gewesten.

- Het **Brussels** Hoofdstedelijk Gewest² en het **Waals** Gewest³ bekwamen beiden een negatief resultaat uit waardoor een algemene 80% uitrol van de slimme meter in die gewesten **niet** weerhouden wordt.
- In **Vlaanderen** liet de VREG eerst in 2008 een KBA uitvoeren van de invoering van slimme meters met een **negatief** maatschappelijk resultaat. De SERV bracht in juni 2011 een advies uit op eigen initiatief over de problematiek van de slimme meters voor elektriciteit en de KBA. In 2011 liet de VREG een geactualiseerde KBA voor Vlaanderen uitvoeren. De nieuwe studie kwam tot een **gunstig** resultaat waardoor de VREG concludeerde dat op basis van de KBA een invoering van slimme meters bij alle consumenten verantwoord is⁴. De Vlaamse regering besliste op 15 juni 2012 om op dit moment niet over te gaan tot een uitrol van de slimme meter in Vlaanderen omwille van de grote onzekerheid over het resultaat van de KBA.

De voorliggende conceptnota 'slimme meters' dient als insteek voor de bijdrage van de Vlaamse overheid aan het Belgisch rapport en legt een vervolgtraject vast ter voorbereiding van de beslissing tot invoering van slimme meters.

Intussen is op 9 juli 2012 het gezamenlijke **verslag** over de economische evaluatie in verband met de slimme metersysteem in België door **ENOVER** goedgekeurd. Hierin wordt gesteld dat "de verkregen resultaten aangeven dat de voorwaarden met het oog op de invoering van slimme metersystemen naar rato van 80% in 2020 in België niet vervuld zijn." Verder wordt gesteld dat de verkregen resultaten geanalyseerd moeten worden in hun gewestelijke context en oproepen tot een voorzichtige interpretatie, alvorens conclusies te formuleren voor België.

De SERV en Minaraad formuleerden al in maart 2012 een gezamenlijk advies op eigen initiatief heel wat bedenkingen bij de KBA en bij het beleidsadvies van de VREG. Onder meer dit advies van de SERV en Minaraad leidde tot een hoorzitting in het Vlaams

² Advies Brugel van 20 april 2012: "Rekening houdend met de resultaten van de verschillende studies die voor de Brusselse markt werden uitgevoerd, en met de staat van vordering van de acties ondernomen op Europees niveau (normalisatie, interoperabiliteit, bescherming van het privé leven, enz.), stelt BRUGEL vast dat er geen voorwaarden aanwezig zijn die de installatie van intelligente meetsystemen bij minstens 80% van de Brusselse verbruikers vereisen tegen 2020".

³ Standpunt CWaPE van 19 juni 2012: "Le scénario de déploiement préconisé par la Directive Européenne 2009/72 (scénario Full Roll Out) présente un résultat net négatif se chiffrant à □186 millions d'€. Ce scénario implique également des coûts s'élevant à près de 2,2 milliards d'€, principalement à charge du gestionnaire de réseau de distribution. Par conséquent, la CWaPE propose de déroger à l'obligation faite aux Etats□Membres d'atteindre 80% du parc équipé de compteurs intelligents en 2020."

⁴ VREG-advies van 17 januari 2012 met betrekking tot de voorbereiding van de invoering van slimme meters, gepubliceerd op 2 februari 2012.

parlement⁵. Vervolgens besliste de Vlaamse regering om op dit moment niet over te gaan tot een uitrol van de slimme meter in Vlaanderen omwille van de grote onzekerheid over het resultaat van de KBA.

Het SERV-secretariaat werkt verder nog aan een **informatieve nota** over slimme netten en slimme meters, die spoedig gepubliceerd zal worden. De nota wil de stand van zaken en de stand van de discussie beschrijven in deze snel evoluerende materie, zowel op Vlaams als op internationaal niveau. Het rapport betreft dus een momentopname.

2. Algemene bemerkingen

Conceptnota vormt een goede overlegformule

De raden verwelkomen dat de Minister van Energie een conceptnota 'slimme meters' aan de Vlaamse regering heeft voorgelegd. De opmaak van een dergelijke conceptnota was volgens de raden een noodzakelijke aanvulling op het huidige overleg in het beleidsplatform. Ook in hun advies van maart 2012⁶ hadden de raden naar een verbreding en een herziening van het overleg gevraagd. De conceptnota geeft een duidelijk overzicht van de werkzaamheden in Vlaanderen omtrent de slimme meter en de kosten-baten analyse. Daarenboven waarderen de raden dat er rekening gehouden wordt met vele bemerkingen van de raden en van andere stakeholders.

Voorlopig geen volledige uitrol slimme meters is een goede zaak

In het bijzonder appreciëren de raden dat de Vlaamse regering een **volledige uitrol** van de slimme meter voorlopig **niet weerhoudt** aangezien er te veel onduidelijkheden bestaan. Verder onderzoek en de resultaten van de proefprojecten zijn noodzakelijk alvorens te kunnen beslissen over een eventuele uitrol. Extra tijd en extra informatie laten Vlaanderen toe om, zoals door de raden in eerdere adviezen gesteld, de **juiste vragen** in de **juiste volgorde** te stellen en zo 'foute' beslissingen te vermijden. Zonder visie over het toekomstige energiesysteem is het onmogelijk om gefundeerde uitspraken te doen over de ontwikkeling van de netten en de eventuele rol van slimme meters hierin.

⁵ Hoorzitting over de wenselijkheid van een veralgemeende invoering van de slimme meter, met vertegenwoordigers van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt in de Commissie voor Woonbeleid, Stedelijk Beleid en Energie. 10 mei 2012.

⁶ SERV en Minaraad, 1 maart 2012. Advies over de herziene kosten-baten analyse slimme meters. Brussel.

3. Aanbevelingen inzake het vervolgtraject

3.1 Voer het slimme meterdebat in een ruimer energiedebat

De raden waarderen dat de Vlaamse regering de discussie rond slimme meters plaatst in het breder debat omtrent de ontwikkeling van slimme netten. Volgens de SERV en de Minaraad kan een dergelijke discussie over slimme meters en slimme netten echter niet zonder een bredere visievorming over het toekomstige energiesysteem.

Werk eerst een visie over het toekomstige energiesysteem uit

Zoals in eerdere adviezen benadrukken de raden dat in eerste instantie een **visie over het toekomstig Vlaams energiesysteem en de inbedding ervan op internationaal niveau noodzakelijk** is. De raden vragen om het debat over slimme meters en slimme netten dan ook **in te passen in het ruimere energiedebat** dat op diverse fora besproken wordt. Dat debat verdient trouwens versnelling en verbreding (integratie met ruimte, economie, ...).

De vereiste toekomstige netten zijn immers onlosmakelijk verbonden met het gekozen energiesysteem. Afhankelijk van de gekozen **energiemix** (met name veel of weinig hernieuwbare energie, intermitterende of stuurbare bronnen) en de gekozen **balanceeringstechniek** (met name opslag, actieve/passieve vraagsturing, vraagverschuiving, etc.) zal het net er anders uitzien en anders functioneren en zal het dus moeten voldoen aan andere vereisten. Er zijn dus verschillende scenario's met telkens een ander kosten-baten plaatje.

Indien men **geen richting** kiest voor het energiesysteem en de netten klaar moeten zijn voor alle mogelijke opties, komt men wellicht uit in de **duurste optie**, zo wijzen studies uit⁷. Het passief afwachten en ad-hoc ondersteunen van hernieuwbare energie en de corresponderende ontwikkeling van de netten zonder een goed onderbouwde lange termijn toekomstvisie zal dus de hoogste maatschappelijke kost betekenen.

In **Vlaanderen** is echter **nog geen denkoefening** gemaakt over potentiële toekomstige scenario's van het **energiesysteem**. Een dergelijke oefening is volgens de raden nochtans noodzakelijk en urgent om optimale maatschappelijke beslissingen te kunnen nemen. In andere regio's, bijvoorbeeld Nederland, heeft men wel dergelijke oefeningen gemaakt. Zo heeft de *Taskforce Intelligente Netten* in Nederland in haar rapport gesteld dat het type intelligentie dat vereist is in een 'slim energiesysteem' afhankelijk is van de vooropgestelde toekomstscenario's voor de energievoorziening. Het rapport bekeek 3 scenario's voor toekomstige energievoorziening en identificeerde het type intelligentie (zie onderstaande kader) dat vereist is voor de verschillende scenario's. De scenario's en de corresponderende 'verslimming' van het net worden hieronder illustratief opgenomen.

⁷ Zie IEA, World Energy Outlook 2008; Roland Berger, "Secure and green energy, but at what cost?", 2009

Beschouwde toekomstscenario's⁸

Powerhouse Europa

Vanwege de ligging van Nederland aan de kust kunnen kolen makkelijk worden aangevoerd en is voldoende koelwater beschikbaar. Er komen veel kolencentrales in Nederland bij. De gasinfrastructuur wordt daarnaast uitgebouwd tot een gasrotonde, met een aantal grote gascentrales. Door te kiezen voor kolenvergasning wordt de flexibiliteit van het systeem vergroot. Nederland levert basislastvermogen aan de ons omringende landen, die zelf in hun piekvermogen moeten voorzien. De zeehavens investeren in overslagcapaciteit van kolen, en TenneT investeert met buitenlandse partners in uitbreiding van de netcapaciteit om de stroom naar het achterland te vervoeren. De industrie en met name de energie-intensieve industrie wordt hiermee op haar wenken bediend. Het is mogelijk dit beeld te vergroenen. Nederland speelt dan een voorbeeldrol met het afvangen en opslaan van CO₂ en bijstook van biomassa en gaat hard door met het ontwikkelen van windparken op land en op zee.

Energy Flexwerker in Europa

Meer grootschalige wind- en zonne-energie leidt tot een grotere behoefte aan snelstartend reservevermogen: centrales die snel hoger of lager kunnen worden geschakeld. Nederland levert deze flex-energie – die een hogere waarde heeft dan basislast-energie – dankzij het aardgas. Landen om ons heen verzorgen met hun kolen- en kerncentrales de basislast voor de Noordwest-Europese markt. Nederland ontwikkelt zich zo tot flexibele buffer tussen de 'must run' basislast en de sterk variabele duurzame energievormen. Zo kan Nederland zijn eigen (en in de toekomst: het ingekochte) aardgas tegen de beste Europese prijs in de vorm van elektriciteit verhandelen en wordt de elektriciteitsvoorziening het verlengstuk van de gasrotonde. Ook aan dit beeld kan weer een vergroeningsperspectief worden gekoppeld: de restwarmte uit de piekcentrales wordt benut voor bijvoorbeeld nieuwe visserij-industrie (warmwaterviskweek) en bio-brandstoffenindustrie (oliewinning uit gekweekte algen). Hierbij past een beeld van de Noordzee als energiebron, met onder meer het grootste windpark ter wereld.

Smart Energy City

De vraag naar minder energieafhankelijkheid leidt in dit beeld tot 'eigen' lokaal geproduceerde en vaak kleinschalig opgewekte elektriciteit (met onder meer zon-pv en micro-wkk). Door de elektriciteitsnetwerken intelligent te maken, produceren de vroegere energieconsumenten energie (ze worden 'prosumers'). Met de micro-wkk en de slimme meters als vertrekpunt groeit de decentrale energieopwekking waar we nu al wereldwijd in vooroplopen. Ieder huishouden en bedrijf heeft zijn eigen opwekkingseenheid, met een intelligent netwerk om het overschot aan stroom te verhandelen. Het Nederlandse bedrijfsleven specialiseert zich in toenemende mate in slimme ontwerpen met hoge toegevoegde waarde (creatieve industrie, handel, dienstverlening) en een sterk ecologisch profiel (cradle to cradle). Ook hier is weer een transitiepad naar meer duurzaamheid uit te zetten, met bijvoorbeeld het aankoppelen van zonneboilers en decentrale energieopslag in auto-accu's of warmtepompen.

Een toekomst die bestaat uit een mix van deze scenario's is ook mogelijk.

⁸ Energierapport 2008. Nederlandse Ministerie van Economische Zaken, publicatienummer 08 ET 14, 's-Gravenhage, juni 2008.

		POWERHOUSE	Flexwerker	Smart energy
INTELLIGENTIE IN DE NETTEN	Intelligentie in transportnet (HS)	✓ (beperking congestie)	✓	x
	Intelligentie in distributienet (MS)	✓ (beperking congestie)	✓	✓
	Intelligentie in lokaal net (LS)	x	x	✓
	Behoeftte aan meetdata	op HS-niveau	op HS- en MS-niveau	op MS- en LS-niveau
INTELLIGENTIE BIJ AANGESLOTENEN	Intelligentie bij grootschalige producenten	✓	✓	x
	Intelligentie bij DCO	x	✓	✓
	Realtime-meters in huishoudens	x	niet noodzakelijk, wel mogelijk	✓
	Intelligentie bij huishoudens	x	niet noodzakelijk, wel mogelijk	✓
FLEXIBILITEIT	Activering vraagrespons	respons op prijsspieken (marktprijs)	flexibiliteit heeft waarde à respons bij grote eenheden en DCO	noodzakelijk voor lokale systeem-stabiliteit & optimale energiemix
	Ondergrens omvang leveranciersflexibiliteit	10 MW	5 MW (alleen distributienet en hoger)	1 kW
ICT	Data-intensiteit	laag (zoals vandaag)	hoog	zeer hoog
	Datacoördinatie	centraal	centraal	decentraal
	Tijdbasis energie & registratie vermogen op het uitwisselpunt	uur / kwartier	kwartier / minuten	minuten

Bepaal vervolgens de randvoorwaarden van de netten

De uitgestippelde visie voor het energiesysteem (gekozen energiemix, balancerings-technieken, ...) zal mee de **randvoorwaarden** bepalen voor de **ontwikkeling en het beheer van de netten**. Moet het net uitbreiden? Zo ja, hoe en waar? Moet het net verslimmen? Zo ja, hoe en waar? Moet het net beter geïnterconnecteerd worden? Zo ja, hoe en waar? ...

⁹ Taskforce Intelligente Netten, juli 2010. Op weg naar intelligente netten in Nederland. Discussiedocument. Online beschikbaar op: <http://www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/09/02/op-weg-naar-intelligente-netten-in-nederland/13pd2010g292.pdf> (p. 30)

Vervolgens dienen de **barrières** voor de realisatie van de vereiste (slimme) netten geïdentificeerd te worden, om dan zo spoedig mogelijk weggewerkt te worden. Te zake vormt de actieplan slimme netten¹⁰ van de VREG alvast een eerste, lovenswaardige aanzet.

Ga dan na of en waarom slimme meters noodzakelijk zijn

Eens de voorwaarden voor het net en het beheer ervan duidelijk zijn, kan nagegaan worden **of en waarom slimme meters** eventueel noodzakelijk zijn. De conceptnota stelt dan ook terecht dat slimme meters niet noodzakelijk een *conditio sine qua non* vormen voor de ontwikkeling van een slim net.

Slimme meters worden namelijk voor **verschillende doelen** uitgerold. Zo hebben verschillende landen en regio's telkens met andere drijfveren gekozen om de slimme meter uit te rollen (zie onderstaande tabel). Dat is logisch gezien de specifieke noden en de diverse historische ontwikkelingen. Zo adviseerde de Franse energieregulator bijvoorbeeld om een snelle uitrol van de slimme meter te realiseren om, naast de doelstellingen netstabiliteit en betere marktwerking, tevens een baat te realiseren voor haar industrie doordat een snelle uitrol de kansen voor een snelle aanvaarding van de Franse standaarden op internationaal niveau kan bevorderen.¹¹ De initiële drijfveren van de Europese regelgeving voor de uitrol van de slimme meter zijn het stimuleren van actieve participatie van de consument aan de energiemarkt en het bijdragen tot energiebesparing.¹²

Voorbeelden van landen met slimme meter-uitrol en hun drijfveren

Land/regio	Reden voor uitrol
VS (o.a. California)	Reducering piekvraag (beperkte capaciteit net)
Verenigd Koninkrijk	Betere marktwerking, onder andere meer 'switchen' van leverancier
Italië	Fraudebestrijding
Zweden	Verhoging frequentie meteropname (maandelijks)
Bornholm (eiland Denemarken), <i>proefproject EcoGrid</i>	(Betere integratie hernieuwbare energie in het net door) vraagsturing bij huishoudens ten gevolge van real-time prijzen

Voor Vlaanderen worden **verschillende drijfveren** voor de invoering van slimme meters aangehaald, met name:

¹⁰ Een actieplan voor slimme netten, VREG, 20/12/2011. Online te raadplegen op: <http://www.vreg.be/rapp-2011-19>

¹¹ Brugel, 2012. Advies betreffende de invoering van intelligente meetsystemen; aanbevelingen ten opzichte van de richtlijn elektriciteit 2009/72/EG. 20 april 2012.

¹² De **Europese Elektriciteitsrichtlijn 2009/72/EG** van het Europees Parlement en van de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit bepaalt inzake de slimme meter namelijk het volgende: *art. 3§11*: "Teneinde **energie-efficiëntie** te bevorderen bevelen de lidstaten, of indien de lidstaat hierin voorziet, de regulerende instanties, ten sterkste aan dat elektriciteitsbedrijven het gebruik van elektriciteit optimaliseren, bijvoorbeeld door het aanbieden van diensten op het gebied van energiebeheer of het ontwikkelen van innovatieve prijsformules, in voorkomend geval door de invoering van slimme metersystemen dan wel of slimme netwerken (smart grids)." Bovendien bepaalt *punt 2 van bijlage 1* dat: "De lidstaten zorgen ervoor dat er slimme metersystemen worden ingevoerd die de **actieve participatie van de consumenten aan de markt** voor levering van elektriciteit ondersteunen. De invoering van dergelijke metersystemen kan worden onderworpen aan een economische evaluatie op lange termijn van de kosten en baten voor de markt en de individuele consument of aan een onderzoek ter bepaling van welke vorm van slim meten economisch haalbaar en kosteneffectief is en welke termijn haalbaar is voor de distributie ervan."

- de integratie van decentrale en/of intermitterende productie in het net;
- de administratieve vereenvoudiging;
- energiebesparing;
- een betere markwerking;
- het vervangen van de (dure) budgetmeters:
- vraagsturing¹³;
- etc.

Afhankelijk van het vooropgestelde doel voor de uitrol van de slimme meter is vervolgens een **onderzoek** nodig van **alternatieven** buiten de uitrol van slimme meters **om deze doelen te bereiken**. Andere maatregelen of instrumenten kunnen immers beter in staat zijn om de vooropgestelde doelen te bereiken. Zo kunnen isolatie- of relightingmaatregelen of toestellen zoals de smart energy box¹⁴ misschien beter dan slimme meters energie besparen. Het zijn trouwens niet de meters zelf die energie besparen, ze geven enkel informatie aan de consument. Of zo kunnen administratieve knelpunten ook met betere administratieve procedures en afspraken opgelost worden, dan met slimme meters. Zo kan balancering zowel via opslag als via vraagsturing en afschakeling gerealiseerd worden. Voor het tweede lijken slimme meters noodzakelijk, voor het eerste niet.

Evalueer noodzaak en modaliteiten van een (volledige) uitrol

Indien slimme meters uit het alternatievenonderzoek als beste alternatief uit de bus komen, moeten de modaliteiten van de uitrol gekozen worden in functie van de beoogde doelstelling. Is **een volledige uitrol noodzakelijk of kan een gedeeltelijke uitrol** volstaan? Welke **functionaliteiten** moet de uitgerolde slimme meter hebben?

- **Volledige of gedeeltelijke uitrol:** Indien administratieve vereenvoudigingen of een betere marktwerking voor ogen worden gehouden kan een volledige uitrol essentieel blijken. Indien echter de slimme meter tot doel heeft energie te besparen¹⁵ (via begeleidende feedback of aangeboden diensten door derden) of indien de slimme meter tot doel heeft het energieverbruik te sturen en verschuiven, kan de uitrol in segmenten met het hoogste potentieel maatschappelijk gunstiger zijn.

¹³ Zelf voor het realiseren van vraagsturing bij eindverbruikers zouden slimme meters niet altijd noodzakelijk zijn. De Waalse energieregulator, CWaPE (via de zogenaamde REDI-werkgroep; Réseaux Electriques Durables et Intelligents), stelt bijvoorbeeld dat er een potentieel van een dynamisch beheer van de vraag bestaat zonder een beroep te doen op de slimme meters. Zo zou het verbruik op distributieniveau een potentieel hebben van 30 à 40% op basis van bestaande instrumenten. De absolute prioriteit dient volgens de regulator te gaan naar de transitie van de netten naar duurzame intelligente netten, en niet zozeer het al dan niet investeren in een volledige uitrol van slimme meters.

¹⁴ Een Smart energy box laat toe het verbruik van huishoudtoestellen te meten en ze desgewenst (vanop afstand) in- en uit te schakelen.

¹⁵ Terzake verwijzen de raden naar een proefproject in Oostenrijk waarbij men is nagegaan in hoeverre energiebesparing ten gevolge van slimme meters en verschillende gradaties van feedback gerealiseerd kan worden. Een van de interessante bevindingen is dat bij het rangschikken van de afnemers in functie van hun energieverbruik, vast te stellen valt, dat een significante besparing enkel realiseerbaar is bij de segmenten vanaf 40% tot 70%. Voor de laagste en hoogste verbruikers blijkt er zeer weinig tot geen potentieel tot energiebesparing te bestaan, zelfs niet bij doorgedreven feedback. *Joachim Schleich et al., 2012. Effects of feedback on residential electricity demand-results from a smart metering field experiment trial in Austria, Grenoble Ecole de Management, France. Proceedings of the 12th IAEE European Energy Conference.*

Een vergelijkende kosten-baten analyse van een gesegmenteerde (gedeeltelijke) uitrol, transparant en goed onderbouwd uitgevoerd, kan hier uitsluitel geven. Te zake vragen de raden om duidelijk in kaart te brengen wat de effectieve meerkosten of minderkosten zijn van twee parallelle systemen waarbij slimme meters naast gewone meters blijven bestaan. Volgens de KEMA-studie en het VREG-rapport zouden bij een onvolledige uitrol de kosten van een ontduubeld systeem negatief doorwegen doordat bepaalde baten niet ten volle worden gerealiseerd. Dit zou veroorzaakt worden door het in stand houden van twee parallelle meet-systemen. De raden stellen zich echter vragen bij deze stelling en vragen dat dit degelijk onderzocht wordt. Zo gaf onder andere netbeheerder Infrac al aan dat de kosten van het in stand houden van twee parallelle systemen aanzienlijk lager liggen dan wordt geponeerd door de uitgevoerde KBA.¹⁶

- **Vereiste functionaliteiten van de uitrol¹⁷:** de ene slimme meter is de andere niet. Alvorens de slimme meter eventueel (gedeeltelijk) kan uitgerold worden moet nagegaan worden welke functionaliteiten noodzakelijk en gewenst zijn. De raden vragen dat in functie van de beoogde doelstellingen van de slimme meters onderzocht dient te worden in hoeverre de functionaliteiten essentieel dan wel optioneel zijn. Tevens lijkt een inzicht in de additionele kosten van het meenemen van bepaalde functionaliteiten een belangrijk gegeven. Dermate kan een afwijging ten aanzien van alternatieven bekomen worden.

Leg fundamenten voor degelijke nieuwe KBA

Gebruik proefprojecten optimaal

De voorziene pilootprojecten kunnen inderdaad veel informatie opleveren die zinvol is om een overzicht te krijgen van de **kosten en vooral de baten** van de slimme meter in Vlaanderen. De raden appreciëren te zake de voorziene nieuwe KBA die zal volgen op de **resultaten van de lopende proefprojecten**. De raden vragen wel om volgende aandachtspunten bij de pilootprojecten in het achterhoofd te houden:

- **Voorzie meer transparantie, o.a. via de stuurgroep:** De conceptnota maakt melding van een Stuurgroep die erop moet toezien dat het pilootproject van Eandis en Infrac aan de verwachtingen van de verschillende stakeholders kan beantwoorden. Het is voor de raden echter onduidelijk wie in deze stuurgroep zal zetelen en hoe de begeleiding van het lopende pilootproject zal plaatsvinden. De raden vragen dan ook dat hier duidelijk over wordt gecommuniceerd en dat aan de voorwaarden van een maximale stakeholdersparticipatie wordt voldaan bij de concrete invulling.
- **Begeleid pilootgebruikers voldoende:** De raden wensen verder te wijzen op het belang van de begeleiding van de gebruikers van de slimme meters. Dit is essentieel, vooral indien de effecten op het vlak van energiebesparing in kaart gebracht moeten worden. Veel studies wijzen namelijk uit dat het besparingspo-

¹⁶ Zie verslag van de hoorzitting in het Vlaams Parlement op 10/5/2012 in de Commissie Energie inzake de wenselijkheid van de algemene invoering van de slimme meter. Zie: docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2011-2012/g1678-1.pdf

¹⁷ De VREG stelde reeds in het Werktraject 4 (WT4) een lijst van functionaliteiten op die later getoetst werden aan de *Guidelines of Good Practice (GGP) Regulatory aspects of smart metering* van ERGEG en de aanbevelingen van de Europese Commissie. De weerhouden lijst van minimale functionaliteiten zou voldoen aan de aanbevelingen en extra functionaliteiten met betrekking tot kwetsbare afnemers bevatten.

tentieel afhankelijk is van het soort feedback en begeleiding dat aan de deelnemers van de proefprojecten wordt aangeboden.

- Differentieer voldoende:** Het is volgens de raden verder van belang om inzake energiebesparing voldoende differentiatie in de steekproef te voorzien om vergelijkingen mogelijk te maken. Zo kunnen bepaalde groepen begeleid worden en andere niet om duidelijk na te gaan wat het besparingseffect is van de meter zelf en wat ten gevolge is van de begeleiding. Ook kunnen bepaalde groepen voorzien worden van een display en andere niet. Dergelijke vergelijkingen kunnen de cijfers in de kostenbaten analyse voldoende onderbouwen. Zo stelt de Waalse KBA een besparingspercentage van 0% op, met een negatief effect op het resultaat. Te zake vragen de raden dat ook voldoende aandacht wordt besteed aan de uitdovingseffecten van energiebesparing ten gevolge van slimme meters en de begeleidende feedback. De raden vragen verder om bij de evaluatie van energiebesparingseffecten rekening te houden met de kanttekeningen die in eerdere adviezen werden geformuleerd.¹⁸

Breng de verdelingsaspecten in kaart

Zoals in eerdere adviezen¹⁹ gesteld vragen de raden dat de **verdelingsaspecten** van een eventuele volledige uitrol van de slimme meter in kaart worden gebracht. De voor- en nadelen voor de verschillende groep gebruikers dient transparant toegelicht te worden, dit door zowel binnen de sector (leveranciers, netbeheerders, producenten) als binnen de consumenten een duidelijke opsplitsing te maken. De raden appreciëren ter zake dat de voorliggende conceptnota stelt dat in het vervolgtraject tegen de volgende KBA meer duidelijkheid moet worden geboden over mogelijke scenario's van kostenverdeling.

De raden vragen verder dat er bijzondere aandacht moet gaan naar het gevolg van de uitrol voor kwetsbare groepen. Zo stelt het VREG-rapport, waarnaar verwezen wordt in de conceptnota, dat de grootste maatschappelijke baten onder meer gerealiseerd worden door een uitrol bij afnemers met een **budgetmeter**. De raden menen dat het gerealiseerde voordeel van dit segment niet noodzakelijk ten goede komt van deze afnemers zelf in dit segment. Om verkeerde interpretaties te vermijden is duidelijkheid nodig over wie juist geniet en wie betaalt. Dit is essentieel voor een rechtvaardige besluitvorming.

Consulteer tijdig over belangrijke keuzes en aannames in de KBA

De raden menen dat **meer transparantie** in het proces nodig is. Tijdens eerdere KBA's was het niet duidelijk hoe kosten en baten ingeschat worden en uit wat ze opgebouwd zijn. Het hoofdargument is de confidentialiteit van de energiesector terwijl de raden een inzicht in de veronderstellingen en onderbouwingen van de verschillende kosten en baten noodzakelijk vinden. Zo zou het toewijzen van bepaalde baten aan de slimme meters getoetst moeten worden door onafhankelijke experts. Een voorbeeld is het toewijzen van de baten van het switchen van leveranciers aan de slimme meter, zoals aangehaald in eerdere adviezen.

¹⁸ Zie de bijlage van het SERV-advies van 1 juni 2011. "Kosten-batenanalyse slimme meters".

¹⁹ Zie *SERV en Minaraad. Advies over de herziene kosten-batenanalyse slimme meters. 1 maart 2012 en SERV. Advies kosten-batenanalyse slimme meters. 1 juni 2011.*